MATJAŽ BARBO
Univerza v Ljubljani

RECEPCIJA LUCIJANA MARIJE ŠKERJANCA, KOT SE KAŽE V KONCERTNEM ŽIVLJENJU PO NJEGOVI SMRTI

Izvleček: Članek analizira raznoliko gradivo, koncertne liste, napovedi koncertov, koncertne komentarje, programe, izrezke iz časopisov in revij s kritikami in ocenami izvedb Škerjančevih del v desetletjih po njegovi smrti. Gradivo dokazuje njihovo kontinuirano prisotnost in s tem potrjuje skladateljevo izstopajočo ustvarjalno potenco, kompozicijsko spretnost in domišljenost ter muzikalno prepričljivost njegove glasbe.

Ključne besede: Lucijan Marija Škerjanc, slovenska glasba, recepcijska zgodovina

Abstract: The article analyses material of many kinds including concert lists, concert announcements, concert commentaries, programmes and excerpts from newspapers and magazines containing reviews and evaluations of performances of Škerjanc's works during the decades after his death. The material proves their continuous presence, thereby confirming the composer's outstanding creative power, compositional skill and imagination as well as the musical persuasiveness of his music.

Keywords: Lucijan Marija Škerjanc, Slovenian music, history of musical reception

CC BY-SA 4.0, DOI: 10.3986/dmd20.1–2.12

Lucijan Marija Škerjanc velja brez dvoma upravičeno za enega največjih slovenskih glasbenikov sredine 20. stoletja. To potrjuje velika količina njegovih del, katerih kakovost so poudarjali njegovi sodobniki v kritiških ocenah in muzikoloških zapisih, posebno mesto pa zavzema danes tudi že v historiografskih pregledih, ki ocenjujejo in vrednotijo obdobje, v katerem je deloval.[1] Škerjanc je zlasti v zgodnejših ustvarjalnih letih veljal tudi za enega najbolj občudovanih reproduktivnih glasbenikov. Sprva se je uveljavljal kot obetajoč pianist – še posebej tudi kot spremljevalec pevcev –, pozneje pa kot eden najbolj cenjenih dirigentov z dobro izobrazbo, širokim razgledom nad glasbenimi deli in posebno karizmatično avtoriteto. Njegov pomen in vpliv je zlasti zrasel po vojni, ko so njegova dela redno prejemala najvišje nagrade in zvenela na koncertih najbolj vidnih glasbenikov, sam skladatelj pa je postal tudi eden osrednjih piscev zaokroženih glasbenozgodovinopisnih del, skladateljskih monografij, različnih glasbenih razprav in publicističnih zapisov, hkrati pa se je uveljavljal tudi v širšem kulturnopolitičnem življenju kot prvi rektor glasbene akademije, pa upravnik Slovenske filharmonije, član Slovenske akademije znanosti in umetnosti idr.

Po smrti je začelo Škerjančevo ime v širši kulturni zavesti postopoma nekoliko bledeti. Poleg tega se je zmanjševala frekvenca nekdaj neprekinjenega izdajanja njegovih skladb ter rednega izvajanja njegovih del. Razumljivo se zdi, da se je počasi umikalo vse tisto, kar je poseben status skladatelja in njegovega dela gradilo iz njegove neposredne osebne karizme, osebnih zvez ali pa nekdaj zaznavne kulturnopolitične moči in vpliva. Tako je postopoma upadalo zanimanje za njegovo delo, zmanjševalo se je število izvedb, natisov in posnetkov. Pa vendar skladateljeva prisotnost tako na koncertnih odrih kot v strokovnih zapisih, s tem pa nedvomno deloma tudi v splošni zavesti, nikoli ni zares zamrla. Tudi ko so se torej v najširšem smislu pojmovani zunanji kulturnopolitični razlogi zmanjšali in postali nerelevantni, je Škerjančevo delo vendarle vztrajno ostajalo prisotno na koncertnih odrih tako profesionalnih glasbenikov kot šolskih produkcij, pa v radijskih oddajah in ne nazadnje tudi v strokovni muzikološki refleksiji. V primerjavi z ostalimi slovenskimi glasbeniki lahko tako zaznamo celo nedvomno precej veliko in redno zanimanje za Škerjančevo delo, ki se je navkljub opaznemu upadu v primerjavi z najbolj cvetočimi leti skladateljevega življenja, vendarle konstantno ohranjalo in ostajalo prisotno v slovenski glasbeni zavesti. Prav to morda še bolj kot omenjena izstopajoča Škerjančeva osebnost za časa

Članek je nastal v okviru raziskovalnega programa »Raziskave glasbene preteklosti na Slovenskem« (P6-0004) in raziskovalnega projekta »Glasba mladih po 1945 in Glasbena mladina Slovenije« (J6-3135), ki ju financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije

1 Rijavec, *Slovenska glasbena dela*; Klemenčič, *Slovenski glasbeni ekspresionizem*; Cvetko, *Slovenska glasba v evropskem prostoru*; O'Loughlin, *Novejša glasba v Sloveniji*; Koter, *Slovenska glasba, 1918–1991*; O'Loughlin, »Slovenian Music«; Pompe, *Zgodovina glasbe na Slovenskem*; Pompe, *Skice za zgodovino slovenske glasbe*.

njegovega življenja priča o nesporni umetniški potenci njegovega opusa, s tem pa potrjuje tudi njegovo dejansko estetsko kvaliteto in kulturni pomen. Seveda je kot pri mnogih drugih velikih imenih preteklosti tudi pri Škerjancu zaznati pri tem določeno nihanje, pri čemer je mogoče pričakovati tudi, da se bo ponavljalo spreminjajoče se zanimanje za posamezne segmente njegove ustvarjalnosti z zamiranjem interesa ter njihovega (ponovnega) odkrivanja. A vendar pregled sedaj že nekajdesetletne prisotnosti Škerjančevega dela na slovenskih glasbenih odrih, čemur se v nadaljevanju posveča članek, potrjuje posebno vrednost njegovih del in nakazuje, da se skladatelj vendarle neizbrisno zapisuje v slovenski glasbeni spomin.

FUNDACIJA LUCIJANA MARIJE ŠKERJANCA

Pri pregledovanju oživljanja Škerjančeve zlasti skladateljske dediščine v obdobju po njegovi smrti leta 1973 se kaže, kako pomembne so bile zunanje spodbude pri oživljanju spomina na skladatelja.[2] Podobno kot pri številnih drugih skladateljih so njegovo posthumno recepcijo posebno pomembno zaznamovale obletnice, ki so z obujanjem spomina sprožale premislek o možnostih oživitve odrinjenih ali pozabljenih del. Na drugi strani pa se je – znova podobno kot v nekaterih drugih primerih – izkazala za izjemno pomembno ideja oblikovanja posebnih institucionalnih okvirov, ki bi bili namenjeni spodbujanju rednega in nezmanjšanega oživljanja spomina na skladatelja.

V Škerjančevem primeru tovrstno ključno in neposredno institucionalno spodbudo predstavlja premišljena ustanovitev Fundacije Lucijana Marije Škerjanca. Zamisel za njeno ustanovitev lahko povezujemo s številnimi podobnimi ustanovami, ki jih poznamo v glasbi vse od poznega 18. stoletja, ko so začeli po vsem svetu ustanavljati društva in združenja za oživitev in popularizacijo del skladateljev. V tej zgodnji vrsti izstopajo najprej Bachova in Händlova društva, pozneje seveda različna društva Ludwiga van Beethovna, Huga Wolfa ali Richarda Wagnerja, ki se med seboj povezujejo v zveze tudi na širši ravni. Fundacija Lucijana Marije Škerjanca je sorodna tem prizadevanjem, ki so tudi v slovenskem okviru zapustila nekaj sledi. Med temi lahko omenimo oživljanje del preteklosti že v okviru Filharmonične družbe in različnih pevskih združenj, pa znotraj Cecilijanskega društva in Glasbene matice. Pozneje so ta prizadevanja dobila tudi izrazitejši institucionaliziran okvir, pri čemer izstopajo izdaje zbirke Monumenta artis musicae Sloveniae Muzikološkega inštituta. Med tovrstnimi prizadevanji velja omeniti tudi slovenski veji društev Wolfa in Wagnerja ter nekaj več bolj ali manj uspešnih poskusov ohranjanja spomina na slovenske skladatelje prek ustanovitve muzejskih zbirk, spominskih sob, spominskih obeležij ipd.

2 Za analizo in interpretacijo dogodkov in aktivnosti, povezanih s skladateljem Škerjancem, je bilo ključnega pomena skrbno hranjeno arhivsko gradivo Fundacije Lucijana Marije Škerjanca, Gerbičeva ul. 11, Ljubljana.

Zaradi tovrstnih prizadevanj se tako posebej uspešno ohranja denimo spomin na Slavka Osterca, Marija Kogoja, skladatelje Ipavce, Giuseppeja Tartinija, Frana Gerbiča idr. Vendarle lahko rečemo, da je zaradi edinstvenosti svojega poslanstva, hkrati pa širokega in vztrajnega prizadevanja mesto Fundacije Lucijana Marije Škerjanca še posebej izpostavljeno in pomembno.

Fundacijo so ustanovili malo pred stoletnico skladateljevega rojstva. Uradni datum ustanovitve je na skladateljev rojstni datum, 17. decembra, leta 1999.[3] Kot lahko razberemo iz pričevanj glavnih pobudnikov fundacije, so do ideje prišli »že nekaj let pred bližajočo se umetnikovo 100-letnico rojstva«, pri čemer so razumeli, »da je naša nacionalna dolžnost in nuja proslaviti ta izjemen glasbeni dogodek v obsegu, ki pripada umetniški veličini ene največjih in najpomembnejših osebnosti minulega stoletja«.[4] Glavni pobudniki za njeno ustanovitev so bili Škerjančevi sorodniki in nekateri vidnejši slovenski glasbeniki. Osrednjo osebnost je predstavljala skladateljeva nečakinja, operna pevka Tatjana Kralj, ki je idejo oblikovala skupaj s hčerko, prav tako priznano pevko Ireno Baar. Slednja je bila posebej nepogrešljiva v prvih letih delovanja fundacije. K ideji sta pritegnili vrsto slovenskih glasbenikov, ki so tudi dotlej cenili skladateljeva dela ter jih izvajali.

Tatjana Kralj je razloge za ustanovitev fundacije pozneje povzela z besedami: »Da se očuva realizacijo, smo zadnje trenutke prejšnjega tisočletja hitro še ustanovili ustanovo za ohranjanje umetniške dediščine po vzoru glasbenika Arniča. S tem dejanjem smo lažje komunicirali z institucijami in sama izvedba Komornih večerov je postala sigurnejša.«[5] Potrebo po ustanovitvi fundacije je podžigal tudi občutek odrinjenosti in spregledanosti Škerjančevih del, zaradi česar Tatjana Kralj govori celo o »Škerjančevem molku«.[6] Podobno občutje lahko zaznamo tudi iz pričevanja Irene Baar, ki pravi, da so ob pripravah na počastitev obletnice rojstva »naleteli na vrsto preprek, ki so nam bile popolnoma nerazumljive in spoznali, da moramo ustanoviti pravni subjekt, ki bo zaščitil njegov [Škerjančev] umetniški opus, predvsem pa ga s svojim delovanjem v celoti predstavil naši in tuji javnosti«.[7]

Glavni cilji fundacije so bili že ob njeni ustanovitvi natis Škerjančevih neobjavljenih del, snemanje in izdajanje plošč ter organiziranje koncertov in dobrodelnih prireditev, s ciljem, da »aktivno posežemo v dogajanje ter čimprej nadoknadimo zamujeno«.[8] Razumljivo se je zato fundacija sprva izraziteje posvečala pripravam živih

3 Prim. arhiv Fundacije Lucijana Marije Škerjanca.
4 Kralj, *Stoletnica rojstva L. M. Škerjanca*.
5 Spominski zapis o ustanovitvi Fundacije Lucijana Marije Škerjanca, rokopis, hranjen v arhivu Fundacije Lucijana Marije Škerjanca.
6 Ibid.
7 Kralj, *Stoletnica rojstva L. M. Škerjanca*, 137.
8 Ibid.

izvedb Škerjančevih del, v nadaljnjih letih pa se je usmerila tudi v izdajo natisov skladateljevih del, nosilcev zvoka ipd.

Že v prvem desetletju je delovanje fundacije prizadelo nekaj tragičnih dogodkov. Med njimi je bila posebno boleča smrt tajnice fundacije in ene njegovih glavnih pobudnic Irene Baar (1958–2006). Kmalu za tem sta umrla tudi dva izmed najbolj izpostavljenih sodelavcev, pianist Primož Lorenz (1942–2007) in violončelist Ciril Škerjanec (1936–2009).

Kljub vsem težavam je fundacija praktično brez prekinitev uresničevala svoj program. Različne izdaje so sicer navadno izšle ob finančni podpori Ministrstva za kulturo in Mestne občine Ljubljana, pri čemer so v društvu skrbeli za to, da so se pravočasno in redno prijavljali na ustrezne razpise, četudi ne vedno enako uspešno.

Med vidnejšimi dosežki, ki jih je načrtovala že Irena Baar, velja izpostaviti ureditev skrbno načrtovane antologije Škerjančevih samospevov na nosilcih zvoka, to pa so spremljale notne izdaje s pomembnejšimi podatki in prevodi besedil. Ob koncu leta 2004 sta v založništvu Fundacije tako izšli dve dvojni zgoščenki. Poleg objave posnetkov petdesetih skladateljevih samospevov z različnimi solisti je bil objavljen tudi klavirski koncert v avtorjevi interpretaciji in posnetki Škerjančevih klavirskih del. Med ostalimi izdajami skladb izstopa natis Škerjančevih *Zbranih del za kvartet violončel* (2002). Leta 2003 sta izšli skupaj *Sonata za violo solo* ter *Duettini za dve violi*. Leta 2005 so v okviru Fundacije izdali *Godalni kvartet št. 2*, naslednjega leta, 2006, pa *Tri skladbe za godalni orkester ter violončelo in godalni orkester* (Arietta, Capricio in Canzonetta). Posebej zanimiv je bil tudi natis *Slovenske maše* za dva godalna kvarteta, orgle in bariton solo leta 2008. Med vsemi natisi pa nedvomno izstopa monumentalna izdaja Škerjančevega *Sonetnega venca* na Prešernovo besedilo za tenorski in basovski solo, tri soliste iz zbora (tenor, bariton, bas), moški zbor in veliki orkester leta 2009. *Sonetni venec* je izšel pred tem tudi že na zgoščenki.

Ob izidu posameznih publikacij je fundacija praviloma pripravljala tudi posebne predstavitve s koncerti. Tako so na prireditvi 18. septembra 2001 predstavili zgoščenko s posnetki Škerjančeve *Slavnostne uverture*, *Dramatične uverture*, *Petih liričnih melodij* za violončelo in komorni orkester, *Koncerta za harfo in orkester* ter *Prve simfonije*. Orkester Slovenske filharmonije pod vodstvom Uroša Lajovca je v okviru promocije zgoščenke na koncertih 20. in 21. septembra 2001 izvedel Škerjančevo *Slavnostno uverturo*.

Fundacija je ob stoletnici skladateljevega rojstva izdala dragoceno monografijo z bibliografijo Škerjančevih skladb ter znanstvenih in publicističnih zapisov, krajšo biografijo, popisom nagrad in priznanj ter nekaterimi drugimi priložnostnimi zapisi.[9] Monografijo odlikuje obsežno likovno gradivo s fotografijami, kopijami dokumentov, reprodukcijami likovnih del itn. Finančno podporo izdaji je prispevalo

9 Kralj, *Stoletnica rojstva L. M. Škerjanca*.

Ministrstvo za šolstvo,[10] medtem ko je Ministrstvo za kulturo svoje sodelovanje zavrnilo. Velik del finančnega bremena so morali prevzeti člani društva; tako je med drugimi skladateljev sin Noel Škerjanc finančno pokril stroške fotografij. Predstavitev monografije so pripravili na klavirskem recitalu v Cankarjevem domu.[11]

Ob stoletnici skladateljevega rojstva je fundacija spodbudila pripravo posebne spominske znamke. V istem času je izšla tudi jubilejna znamka v spomin obletnice Blaža Arniča. Ob tej priložnosti so v Mariboru 21. septembra 2001 pripravili slavnostno akademijo z deli obeh skladateljev, na kateri je med drugim zazvenela *Canzonetta* za violončelo in godalni orkester s harfo.

PRAZNOVANJE STOLETNICE ROJSTVA

Praznovanja obletnic skladateljevega rojstva in smrti so redno predstavljale posebno spodbudo za obujanje, predstavljanje in izdajanje Škerjančevih del. Ob praznovanju 80. obletnice Škerjančevega rojstva leta 1980 so tako na ljubljanskem radiu v redakciji Vide Šegula pripravili posebno spominsko oddajo, v kateri so nastopili trije Škerjančevi študenti, Uroš Krek, Dane Škerl in Zvonimir Ciglič.

Enega pravih vrhuncev obeleževanja Škerjančevega spomina z oživitvijo, prezentacijo in ohranjanjem njegovega dela pa je predstavljalo praznovanje 100. obletnice skladateljevega rojstva. Ob tej priložnosti se je v veliki večini na pobudo Fundacije Lucijana Marije Škerjanca ali pa vsaj ob njeni koordinaciji zvrstila cela vrsta dogodkov, predvsem koncertov nekaterih najvidnejših izvajalcev tudi na najbolj prestižnih koncertnih prizoriščih.

Najbolj celovito je omenjeno stoletnico zaznamovala Koncertna poslovalnica v Mariboru, ki je proglasila Škerjančevo leto ter skladatelju posvetila dva samostojna koncertna večera. Tako je simfonični orkester Mariborske filharmonije pod vodstvom dirigenta Uroša Lajovca v okviru svojega abonmaja kot prvi koncert v novem letu 11. februarja 2000 pripravil koncert, na katerem so izvedli Škerjančevo *Slavnostno uverturo*. Poleg tega so predstavili tudi ciklus samospevov *Iskal sem svojih mladih dnij* Antona Lajovca v Škerjančevi instrumentaciji. Škerjančev tudi sicer večkrat izpostavljen občutek za orkestrske barve je tokrat znova poudaril kritik Tone Žuraj, ki je zapisal, da so samospevi »prav zablesteli [...] v Škerjančevi orkestraciji«.[12]

Posebno veličasten dogodek praznovanja Škerjančevega leta v Mariboru je pomenila izvedba kantate *Sonetni venec* v okviru abonmaja Simfoničnega orkestra Mariborske filharmonije pod vodstvom dirigenta Staneta Jurgca, 10. oktobra 2000.

10 Kot je videti iz ohranjenega gradiva, je Ministrstvo za šolstvo prispevalo 150.000 SIT. Prim. arhiv Fundacije Lucijana Marije Škerjanca.

11 Prim. arhiv Fundacije Lucijana Marije Škerjanca.

12 Tone Žuraj, »Spontan sprejem glasbe domačih avtorjev«, *Večer*, 16. februar 2000, 19.

Na koncertu so nastopili še tenorist Janez Lotrič, baritonist Jaki Jurgec, basist Neven Belamarić, zbor mariborske Opere in Akademski pevski zbor KUD Študent. Koncert je hkrati s Škerjancem obeleževal tudi dvestoletnico Prešernovega rojstva. Izvedba je doživela v celoti pozitiven kritiški sprejem, čeprav je bilo mestoma zaznati tudi bolj zadržane ocene. V sklepu svoje kritike jo je mariborski glasbenik in kritik Janko Šetinc povzemajoče ocenil z besedami: »Za izvedbo v celoti, če bi jo morali označiti v enem stavku, lahko rečemo, da ni bila medla, navdušujoča pa tudi ne.«[13] Šetinc je sicer velik del svoje kritike posvetil premisleku o povezavi med besedo in glasbo, pri čemer se je spraševal o možnostih prepričljive uglasbitve forme, kakršno predstavlja sonetni venec. In čeprav je tudi on poudaril, da je bil Škerjanc »suveren tonski oblikovalec in briljanten instrumentator«, je vendarle opozoril, da je bila sama struktura pesnitve za skladatelja morda prehud zalogaj: »Taka dolgost skladbe bi zahtevala več kontrastnih stanj [stavkov?], širokopotezno dramaturško gradnjo in organičnost. Tega lirsko nastrojen in k impresionističnemu koloritu nagnjen skladatelj po vsej verjetnosti ne zmore.«[14] Res je Škerjančev monumentalni spoprijem z vélikim Prešernovim delom vse od začetka izzival podobna vprašanja in ocene, pri čemer so kritiki tako prvi kot drugi verziji sicer precej različnih uglasbitev *Sonetnega venca* vedno ob hvalospevih in poklonih Škerjančevemu delu pogosto namenili tudi podobne skeptične misli. Kot smo že omenili, je ob tej priložnosti Fundacija Lucijana Marije Škerjanca izdala tudi natis partiture *Sonetnega venca*, kar je prav tako že samo na sebi pomenilo izjemen dosežek. Narodni dom Maribor je v sklopu praznovanja Škerjančevega leta 17. oktobra 2000 pripravil tudi komorni koncert za glasbeno mladino, na sporedu pa so bila seveda skladateljeva dela.

Med najvidnejšimi dosežki ob stoletnici skladateljevega rojstva izstopa prav tako že omenjena monografija *Stoletnica rojstva L. M. Škerjanca,* ki jo je uredila Tatjana Kralj. S tem je bilo prav ob stoletnici prvič zares nadrobneje predstavljeno skladateljevo delo, ob njem pa tudi nekateri pomembnejši dokumenti, povezani z njegovim življenjem. Monografija je tako postala poslej nespregledljivo izhodišče za vsako tehtnejšo obravnavo Škerjančevega dela in ne nazadnje tudi presojo njegove estetske veljave. Knjiga je pomenila dragoceno dopolnilo v spoznavanju Škerjančevega opusa, za katerega je tedaj v splošni zavesti pogosto veljala ocena, ki jo je ob predstavitvi knjige zapisal Marijan Zlobec, češ da je bilo skladateljevo delo deležno »številnih muzikoloških krivic in strokovnih nedozorelosti [...] v tem, da je še ogromno del neizvajanih in neposnetih«.[15]

13 Janko Šetinc, »Otvoritveni koncert cikla Mariborske filharmonije: kantata Sonetni venec za soliste, zbor in orkester«, *Večer*, 17. Oktober 2000, 22.

14 Ibid.

15 Marijan Zlobec, »Podrobna predstavitev opusa: Škerjančevo stoletje«, *Delo*, 28. november 2000, 8.

Med muzikološkimi in teoretskimi prispevki k odkrivanju in spoznavanju Škerjančevega opusa izstopa predavanje, ki ga je že takoj po novem letu, 8. januarja 2000, v okviru tradicionalnih ponedeljkovih večerov Društva slovenskih izobražencev v Trstu pripravil Paolo Petronio. Petronio je podrobno spregovoril ne le o Škerjančevem opusu, temveč je kritično ocenil tudi kulturnopolitične razmere časa, v katerem je skladatelj živel, in razmere v obdobju po njegovi smrti. Večer je bil dobro obiskan in so se ga med drugim udeležili tudi ravnatelj tržaške Glasbene matice, Bogdan Kralj, poleg njega pa še dolgoletni ravnatelj iste ustanove Gojmir Demšar in Aleksander Vodopivec – oba nekdaj tudi Škerjančeva učenca.

Študenti Akademije za glasbo iz razreda Irene Baar so 3. februarja 2000 pripravili recital z izborom najboljših Škerjančevih zgodnjih samospevov. Na koncertu v Cekinovem gradu so nastopili nekateri pozneje izstopajoči slovenski pevci in glasbeniki, kot so Teja Saksida, Marta Močnik, Matjaž Prah, Helena Fojkar Zupančič, Janko Volčanšek, Mateja Arnež, Andraž Hauptman in Andreja Kosmač. Nekateri od teh so se ponovno predstavili tudi dobra tri leta pozneje na slavnostni akademiji, ki so jo ob 30. obletnici skladateljeve smrti pripravili 13. septembra 2003 v Narodnem domu v Celju. Takrat so ob klavirski spremljavi Andraža Hauptmana z izborom Škerjančevih samospevov nastopili Teja Saksida, Marta Močnik, Matjaž Prah, Janko Volčanšek in Mateja Arnež Volčanšek.

Kot vsako leto od leta 1995 naprej so na posebni prireditvi 4. februarja 2000 podelili po skladatelju poimenovane Škerjančeve nagrade, diplome in priznanja Srednje glasbene in baletne šole v Ljubljani. Na koncertu, ki je spremljal prireditev, so izvedli Škerjančev *Concertino* za klavir in godala ter dva soneta iz *Sonetnega venca*.

Škerjančevi obletnici se je v okviru svojega Oranžnega abonmaja poklonila tudi Slovenska filharmonija. Na dveh zaporednih koncertih 2. in 3. marca 2000 so izvedli skladateljevo *Simfonijo št. 1 v A-duru,* zasnovano kot sonatni stavek. O izvedbi, ki jo je vodil dirigent Uroš Lajovic, je naklonjeno oceno napisal v *Delu* kritik Pavel Mihelčič.[16]

Orkester Slovenske filharmonije je sodeloval tudi pri slavnostnem zaključku 15. Slovenskih glasbenih dni. Potekali so med 11. in 14. aprilom in predstavljali nedvomno še enega od vrhuncev proslavljanja stoletnice skladateljevega rojstva. Poleg spominu na Škerjanca so bili posvečeni tudi 200. obletnici rojstva pesnika Franceta Prešerna. Spremljevalni mednarodni muzikološki simpozij je prinesel nekaj analiz različnih del iz Škerjančevega opusa, posebno dragocen pa je bil prispevek skladateljevega študenta Daneta Škerla, ki je predstavil svoje spomine na učitelja. Poleg tega je bilo v okviru festivala izvedenih več Škerjančevih del. Na uvodnem koncertu Simfoničnega orkestra RTV Slovenija so pod vodstvom dirigenta Antona Nanuta izvedli *Concertino* za flavto in orkester s solistom Matejem Zupanom in tri pesmi za

16 Prim. Pavel Mihelčič, »Pred orkestrom kontrabas«, *Delo*, 4. marec 2000, 8.

sopran in komorni orkester z naslovom *De profundis* s solistko Ireno Baar na besedila Alojza Gradnika. V delu se skladatelj preizkuša tudi z novejšimi slogi, med drugim z dodekafonijo. Na koncertu Komornega godalnega orkestra Slovenske filharmonije je zazvenela Škerjančeva *Druga suita za godala*. Poseben izstopajoč dogodek v okviru festivala pa je nedvomno bil omenjeni koncert Orkestra Slovenske filharmonije pod vodstvom Marka Letonje ob zaključku Slovenskih glasbenih dni. Na koncertu so ob nekaj novih delih izvedli tudi cikel skladateljevih sedmih orkestrskih pesnitev z naslovom *Gazele*. Njihov nastanek so spodbudile Prešernove *Gazele*, zato je delo še posebej primerno označilo sklep praznovanja obletnic obeh velikih slovenskih umetnikov, ki jima je bil festival posvečen.

V organizaciji Fundacije Lucijana Marije Škerjanca je bil 6. maja 2000 v Cekinovem gradu v ljubljanskem Tivoliju koncert kvarteta violončel v sestavi Ciril Škerjanec, Igor Škerjanec, Ivan Šoštarič in Milan Hudnik. Koncert je bil v celoti posvečen zgolj Škerjančevim skladbam. Tako so izvedli *Enajst etud* (1961), *Elegijo* (1940), *Etudo* (1943) in *Concertone* (1954). Koncert sta z uvodno besedo pospremila Irena Baar in pesnik Tone Pavček.

Le nekaj dni pozneje, 10. maja 2000, je pianistka Tatjana Ognjanović pripravila samostojen recital Škerjančevih del v Cankarjevem domu. Na njem je izvedla izbor Škerjančeve klavirske glasbe, ki ga je leto dni pred tem predstavila tudi v tujini, na konferenci Mednarodnega združenja klavirskih pedagogov na Norveškem. Odigrala je med drugim *Štiri klavirske skladbe,* značilno skladateljevo mladostno delo, in prvega od njegovih sedmih *Nokturnov.* Sledila je izvedba *Maestoso lugubre,* zadnjega stavka iz *Tria za violino, violinčelo in klavir* (1935). Stavek, ki ga zaznamuje ekspresionistična žalna koračnica, je pianistka predstavila skupaj z violinistom Volodjo Balžalorskim in čelistom Damirjem Hamidulinom. V nadaljevanju so bile na sporedu še *Sonata št. 2* (1956), *Dvanajst preludijev* (1954) in *Improvizaciji št. 3* in 5.[17]

V praznovanje stoletnice skladateljevega rojstva so se vključili tudi številni drugi glasbeniki in ustanove. Tako je denimo med 10. in 18. majem 2000 Glasbena šola Radovljica pripravila tri koncerte komornih skladb Lucijana Marije Škerjanca na Bledu, Radovljici in v Škofji Loki.

V Cekinovem gradu v Ljubljani je 3. junija Fundacija Lucijana Marije Škerjanca pripravila še en večer Škerjančeve komorne glasbe. Nastopili so pianista Alenka Ščeк - Lorenz in Zoltan Peter, Trio Lorenz, violončelista Ciril Škerjanec in Andrej Petrač ter Pihalni kvintet Slowind. Predstavili so nekaj posebej znanih Škerjančevih del, tako 4. stavek *Marcia funebre* iz njegovega *Klavirskega tria* (1935), pa *Intermezzo romantique* (1934) in *Liričnо bagatelo* (1941) za violino in klavir, *Pet liričnih melodij* (1935) za violončelo in klavir, *Sonato za violončelo* (1941) ter Škerjančev *Pihalni kvintet* (1934).

17 Jure Dobovišek, »Škerjancu v spomin«, *Delo*, 17. maj 2000, 9.

Godalni kvartet Tartini je nato 7. novembra pripravil v Cekinovem gradu večer komorne glasbe, prav tako v počastitev 100. obletnice Škerjančevega rojstva. Izvedli so tri skladateljeva temeljna kvartetna dela, *Malo suito za godalni kvartet* (1961) ter *Četrti* (1935) in *Peti godalni kvartet* (1945). Le večer pozneje, 8. novembra 2000, je v sklopu koncertnega cikla Mladi virtuozi Festivala Ljubljana violinist Rok Zgonc ob spremljavi Bojane Karuze na koncertu zaigral Škerjančev *Intermezzo romantique.*

Svojo abonmajsko sezono so z večerom skladb začeli tudi v Kulturnem domu Franceta Bernika. Tako so se na večeru komornih skladb 24. oktobra 2000 predstavili sopranistka Irena Baar, pianistka Nataša Valant ter kvartet violončel, ki je nastopil maja v ljubljanskem Cekinovem gradu v zasedbi Ciril Škerjanec, Igor Škerjanec, Ivan Šoštarič in Milan Hudnik. Na sporedu so bili tokrat izbrani biseri zgodnjih Škerjančevih samospevov ter nekaj komornih del: *Enajst etud* (1961), *Elegija* (1940), *Etuda* (1954) in *Concertone* (1954). Čelist Milan Hudnik je ob spremljavi pianistke Hermine Hudnik nastopil tudi na koncertu 28. novembra 2000, na katerem je znova zazvenela Škerjančeva *Sonata* za violončelo solo.

Poseben Slavnostni koncert ob stoletnici rojstva skladatelja je 29. novembra 2000 pripravil Cankarjev dom v sodelovanju s Francoskim inštitutom Charlesa Nodierja. Na sporedu so bili Škerjančeva samospeva *V tujino* in *Samotno pirovanje*, pa njegova *Nesodobna bagatela* ter *Intermezzo romantique* za violino in klavir. Na koncertu so posebej izpostavili povezavo Škerjanca s francosko glasbo. S slednjo je bil tesneje povezan vse od študijskih let v Franciji, sicer pa se ji je posvečal tudi pozneje, ko je francoske avtorje kot izvajalec in predavatelj predstavljal slovenskemu občinstvu. Na omenjeni koncert so bila zato uvrščena dela nekaterih izbranih francoskih skladateljev. Na koncertu so nastopili sopranistka Pia Brodnik, pianistka Marina Horak in francoska violinistka Sylvie Gazeau. Pred iztekom Škerjančevega leta so v okviru abonmaja Simfonikov RTV Slovenija 4. decembra izvedli še *Koncert za harfo in orkester* pod vodstvom Marka Muniha.

Posebna prireditev, posvečena obletnicama Prešerna in Škerjanca, je bila pripravljena tudi v kulturnem središču Mohr-Villa v Münchnu z recitacijo Prešernovih pesmi in pisem ter s koncertom Škerjančevih klavirskih del pianistke Tatjane Ognjanović ter samospevov v izvedbi sopranistke Irene Baar in pianistke Nataše Valant, ki sta nastopili z enakim programom kot oktobra v Domžalah.

Neposredno pred samo obletnico skladateljevega rojstva je v Modrem salonu hotela Union 16. decembra 2000 zazvenel koncert Škerjančevih samospevov. Širši izbor mladostnih del so ob klavirski spremljavi Nataše Valant predstavili vidnejši slovenski pevci, Irena Baar, Bernarda Fink, Marjan Trček in Marcos Fink. Hkrati so istega večera pripravili na TV Slovenija posebno oddajo s predstavitvijo Škerjančevih del po zamisli in scenariju Danice Dolinar. Ob tej priložnosti je bil posnet tudi televizijski balet *Mařenka* in televizijska upodobitev sedmih orkestrskih pesnitev *Gazele* pod vodstvom režiserja Mihe Vipotnika.

V sodelovanju s frančiškansko župnijo Marijinega oznanjenja na Tromostovju v Ljubljani je RTV Slovenija pripravila koncert skladateljevih del prav na njegov rojstni dan, 17. decembra 2000. V okviru liturgije je bila izvedena Škerjančeva *Slovenska maša* iz leta 1940, po njej pa še *Kvartet št. 4* v interpretaciji Ljubljanskega godalnega kvarteta, organista Saše Freliha - Miša ter članov Simfonikov RTV Slovenija pod vodstvom Marka Muniha.

V tem letu je bilo mogoče zaslediti poleg napovedi, poročil, kritik in ocen s koncertov tudi več priložnostnih strokovnih ali poljudnejših zapisov o Škerjancu in njegovem delu v revijah, zbornikih in časnikih. Neposredno ob stoletnici rojstva, decembra 2000, je izšel daljši prispevek o skladatelju izpod peresa Paola Petronia, ki je torej z bržkone podobno vsebino nastopil že na začetku leta na omenjenem predavanju v Trstu.[18] Gre za pregleden in poglobljen, deloma tudi kritičen pogled na Škerjančevo delo ter njegovo recepcijo zlasti tudi po njegovi smrti. V članku je mogoče najti vrsto pomembnih biografskih podatkov, pa navzkrižne reference, s katerimi avtor osvetljuje skladateljev slog in ponuja mestoma celo analitični uvid v njegov opus. V svoji oceni je včasih izrazito oster, njegovo mnenje pa si v izraziti osebni angažirani prizadetosti niti ne prizadeva ohranjati jasnejše distance. Tako njegovo pisanje razodeva temeljne poteze obče Škerjančeve recepcije po njegovi smrti, pri čemer v ospredje prihaja občutenje skladateljeve odrinjenosti in pozabljenosti. Petronio to pripisuje slovenski muzikologiji, »ki je že pred leti zavestno usmerila svojo pozornost na modernejšo, avantgardno in homogeno evropsko glasbeno sceno, na škodo zgodovinske stvarnosti in izvirnosti«.[19] Petronijevo oceno označuje poklon Škerjancu, ki ga označi za »največjega slovenskega skladatelja« oz. »slovenskega glasbenega Prešerna«. To je tudi izhodišče za njegovo prepričanje, da velja Škerjanca kot odrinjenega in diskriminiranega talenta obuditi. Pri tem navaja dva razloga za odrinjenost: poleg omenjene neprimernosti za v avantgardizem zagledani muzikološki glavni tok naj bi ji botrovalo tudi to, da skladatelj v času socializma ni ustrezal vladajočemu političnemu razredu. Petronio je iz tega prišel do sklepa: »Stališče uradne muzikologije, ki je podpirala avantgardno in cerebralno glasbo, in političnega razreda, ki je podpiral skladatelje, ki so bili politično na liniji, je privedlo do diskriminacije resničnih talentov, takih talentov, kot je bil Lucijan Marija Škerjanc.«[20] Vendarle je pri tem težko spregledati dejstvo, da je bil Škerjanc eden dejansko najvidnejših oblikovalcev kulturne politike povojnega obdobja. Lahko bi rekli, da je Škerjančeva podoba, zarisana v potezah Petronia, tako kljub številnim pomembnim ugotovitvam in dejstvom ostajala vendarle tudi nekoliko nenatančna in nepopolna. Škerjančeve izkušnje in umetniško prepričljivost, ki izvira iz njegove svetovljanskosti, je Petronio

18 Petronio, »Ob stoletnici rojstva«, 19.
19 Ibid.
20 Ibid.

povezal mimogrede tudi s Parmo, ki se mu je sicer sam raziskovalno intenzivno posvečal in ga tako celo v članku o Škerjancu ni pozabil izpostaviti kot tistega tržaškega someščana, s katerim je »prava slovenska nacionalna glasba […] nastala« in »ki je ustvaril slovensko opero in slovensko opereto in ki ga lahko upravičeno štejemo za očeta slovenske glasbene nacionalne šole«.[21]

Iz svojega zornega kota je Petronio tako videl Škerjanca kot tistega skladatelja, čigar velik pomen je bil po njegovem mnenju zaradi političnih razlogov spregledan: »Vendar ga slovenska glasbena javnost ni upoštevala tako, kot bi si bil zaslužil. Verjetno se za tem skrivajo politični razlogi. Škerjanca je vojna kot umetnika prizadela, trpel je in upal v osvoboditev, vendar ni direktno sodeloval v NOB. Zaradi gosposkosti svojega značaja v komunizmu ni mogel videvati prihodnost svojega naroda. Zato je pasivno spremljal razvoj dogodkov.«[22] Zdi se, da ta ocena Škerjančevega »pasivnega« spremljanja dogodkov ni zares pravična do skladateljeve siceršnje mestoma izrazite kulturnopolitične angažiranosti, in sicer v izjemno nedvomno tudi zelo pozitivnem, intenzivnem, bogatem in raznolikem udejstvovanju na različnih področjih. Povrhu vsega je bilo njegovo delovanje in ustvarjanje vendarle deležno precejšnje pozornosti javnosti – tako dobronamerne kot kritične –, zato je težko pritrditi mnenju, da je šlo v Škerjančevem primeru za »akademski molk«, ko Petronio v sklepu svojega besedila ocenjuje, da »ostaja pot za popolno ovrednotenje Škerjančevega opusa še dolga. O tem nam zgovorno priča ob letošnji obletnici uradni molk akademskega sveta.«[23]

Nekatere podobne ocene recepcije Škerjančevega opusa se sicer pojavljajo in ponavljajo tudi pri nekaterih drugih piscih. Značilen tovrstni zapis spremlja predstavitev Škerjanca na koncertnem listu ob večeru komorne glasbe Godalnega kvarteta Tartini 7. novembra 2000 v Cekinovem gradu. V njem lahko beremo, da se je slovenska znanstvena misel preredko ustavljala pri preučevanju Škerjančeve bogate dediščine, kar avtor utemeljuje z ugotovitvijo, ki morda dokazuje prej nasprotno: »Razen nekaj člankov in razprav v strokovni literaturi ter ducata raziskovalnih nalog o posameznih področjih Škerjančevega kompozicijskega snovanja v seminarskih in diplomskih nalogah študentov muzikologije na Muzikološkem oddelku Filozofske fakultete v Ljubljani, je mojstrov ogromen skladateljski opus pravzaprav še neraziskan.«[24]

S koncem leta 2000 se obeležitve 100. obletnice rojstva skladatelja niso povsem zaključile, tako da je nekaj slavnostnega praznovanja odmevalo tudi še v prihodnjem letu. Simfonični orkester Mariborske filharmonije je denimo z Urošem Lajovcem

21 Ibid.
22 Ibid.
23 Ibid.
24 Leskovic, *Godalni kvartet Tartini*.

9. februarja 2001 tako pripravil še koncert, na katerem so s solistko Ilonko Kovačič predstavili Škerjančev *Concertino* za klavir in orkester.

Omenili smo tudi že natis zgoščenke, za katero je poskrbela Fundacija Lucijana Marije Škerjanca s posnetki *Slavnostne* in *Dramatične uverture*, *Petih liričnih melodij* za violončelo in komorni orkester, *Koncertom za harfo in orkester* ter *Prvo simfonijo*. Predstavitev CD-ja 18. septembra 2001 je spremljal koncert Orkestra Slovenske filharmonije, znova pod vodstvom Uroša Lajovca, 20. in 21. septembra 2001, na katerem je zazvenela tudi skladateljeva *Slavnostna uvertura*. Prav tako smo omenili slavnostno akademijo z deli Škerjanca in Blaža Arniča ob izidu jubilejnih znamk obeh skladateljev v Mariboru 21. septembra 2001.

OBLETNICA LETA 2010

Nekaj več zgoščene pozornosti do Škerjančevega dela je znova spodbudila tudi 110. obletnica skladateljevega rojstva. Na začetku leta, 21. januarja 2010, so v okviru koncertne sezone Akademije za glasbo pripravili koncert manj znanih komornih del Lucijana Marije Škerjanca. Nastopile so komorne skupine iz razreda Franca Avseneka, ki so predstavile nekaj del, ki so redkeje na sporedih oz. sodijo v skladateljevo zgodnje ustvarjalno obdobje: *Klavirski kvintet, »Pomladni«; Trio za flavto, violino in violo; Trio za violino, violo in violončelo; Mala suita* za godalni kvartet v povezavi z recitacijo pesmi *Ciciban in čebela* Otona Župančiča ter celo *Scenska glasba h komediji Žlahtni meščan* Jeana Baptista Molièra.

Fundacija Lucijana Marije Škerjanca je ob skladateljevi obletnici pripravila celovečerni koncert samospevov pod okriljem Glasbene mladine ljubljanske 4. februarja 2010 v Viteški dvorani Križank v Ljubljani. Koncert je pospremila kritika Jureta Dobovišek z zgovornim naslovom »Škerjančeva pesem je naša reprezentančna glasba«, pri čemer pa se je avtor, ki je sicer v celoti pozitivno ocenil dela in njihove izvedbe, obregnil ob zasnovo koncerta, češ da je Škerjančeva pesem »le stežka – celovečerna«.[25] Po njegovem prepričanju je namreč lahko v nevarnosti dramaturgija celovečernega koncerta z zgolj Škerjančevimi samospevi zaradi »njihove mikavnosti, temnega leska, a tudi pasti opitega zvoka«.[26] Svoj premislek je upravičeno kritično uperil tudi proti premalo domišljeni interpretativni svežini in recepcijski umeščenosti Škerjančeve glasbe v sodobnem času. Vendarle je v sklepu opozoril: »Glavno nas torej še čaka, saj ni dovolj, da se glasbe spominjamo, ampak jo moramo zmeraj znova odkrivati, tako v njenih notranjih koordinatah kakor zunanji umeščenosti.«[27]

25 Jure Dobovišek, »Škerjančeva pesem je naša reprezentančna glasba«, *Delo*, 9. februar 2010, 14.
26 Ibid.
27 Ibid.

Na več koncertih je tega leta Škerjančevo glasbo predstavil tudi Damski komorni orkester Musidora z dirigentko Živo Ploj Peršuh. V okviru ciklusa Festine so izvedli mešan program, na katerega so uvrstili med drugim Škerjančevo *Suito v starem slogu*. Skladbo so predstavili na treh koncertih, ki so si sledili med 21. in 23. majem 2010 v Lendavi, Mariboru in Ljubljani.

Pihalni kvintet Artvento je 18. novembra 2010 na koncertu v Koncertnem ateljeju Društva slovenskih skladateljev izvedel Škerjančev pihalni kvintet. Neposredno pred obletnico skladateljevega rojstva je bila izvedena tudi skladateljeva *Slovenska maša*. Izvedbi v cerkvi sv. Jožefa v Celju, 26. novembra, je sledila izvedba v ljubljanski stolnici sv. Nikolaja, 1. decembra 2010. Komorni orkester Hiše kulture Celje je ob tej priložnosti vodil dirigent Simon Dvoršak.

Na abonmaju Orkestra Slovenske filharmonije je bil takoj nato, 2. in 3. decembra 2010, na sporedu znova tudi *Koncert za harfo in orkester* s solistko Mojco Zlobko Vajgl, tokrat z dirigentom Urošem Lajovcem. Na koncertih so poleg tega znova izvedli Škerjančeve *Gazele*. Harfistka Mojca Zlobko Vajgl je pozneje v okviru Koncertnega ateljeja Društva slovenskih skladateljev 16. maja 2013 izvedla Škerjančev *Koncert za harfo* tudi v skladateljevi lastni priredbi za harfo s klavirjem. Na koncertu je nastopila ob spremljavi pianista Marjana Peternela. V analitično zasnovanem komentarju h koncertu je Peter Šavli izpostavil »občutene intervalne nastope«, pa »posrečeno harmonijo«, ki »preseže dotedanjo novoromantično zvočnost skladbe« v kadenci, ki vodi k veličastnemu sklepu, označenem s Šavlijevimi besedami: »Energija glasbe naraste vse do zaključnega plesnega zanosa.«[28]

Posebno imeniten dogodek je bil na skladateljev rojstni dan, 17. decembra 2010, ko so v novi stavbi Konservatorija za glasbo in balet Ljubljana poimenovali veliko koncertno dvorano po Lucijanu Mariji Škerjancu. Pri tem so v izvedbi dijakov Konservatorija pripravili tudi priložnostni koncert njegovih skladb.

DRUGE IZVEDBE ŠKERJANČEVIH DEL

Poleg že omenjenega precej intenzivnega in pisanega dogajanja ob različnih obletnicah in omenjenih dogodkih lahko najdemo v arhivu Fundacije Lucijana Marije Škerjanca tudi drugo raznoliko gradivo, koncertne liste, napovedi koncertov, koncertne komentarje, programe, izrezke iz časopisov in revij s kritikami in ocenami izvedb idr., iz česar lahko razberemo kontinuirano Škerjančevo prisotnost v splošni kulturni zavesti v desetletjih po njegovi smrti. To je na eni strani spodbujala dejavnost same Fundacije Lucijana Marije Škerjanca in njenih članov, na drugi strani pa je bila rezultat rednega koncertnega in širšega kulturnega utripa, repertoarna trdoživost Škerjančeve ustvarjalnosti pa značilno naznanja tudi njeno estetsko prepričljivost.

28 Šavli, *Koncert za harfo in klavir*, 12.

Med izvedenimi deli nedvomno izstopajo Škerjančevi samospevi. Zlasti zgodnji skladateljev opus, ki ga je zaznamovala muzikalna eruptivnost, spodbujena z mladostno občutljivostjo in prefinjenim sentimentom, predstavlja enega najbolj nespregledljivih del slovenske samospevne literature in sodi v tovrstni železni repertoar. Zato ni čudno, da srečamo Škerjančeve samospeve redno na sporedih koncertov najrazličnejših slovenskih pevcev.

Omenimo lahko nekaj koncertov s predstavitvijo Škerjančevih samospevov. Enega takih sta pripravili v Slovenski filharmoniji 26. oktobra 1995 ob 10-letnici skupnega delovanja sopranistka Irena Baar in pianistka Alenka Šček - Lorenz.

S Škerjančevimi samospevi se je predstavila tudi slovita Marjana Lipovšek na koncertu junija leta 1996 v Laškem. Kritik Pavel Mihelčič je v njenem nastopu kot posebej kvalitetna izpostavil prav Škerjančeva dela, ki jih je označil kot »pesemski biseri, umetnine, ki dokazujejo Škerjančevo sposobnost in svetovljansko razgledanost«.[29]

Med organizatorji koncertov na področju vokalne glasbe posebej izstopa Glasbena matica Ljubljana, pri čemer so na koncertih samospevov v njeni organizaciji redno zvenela Škerjančeva dela. Posebej lahko izpostavimo koncert tenorista Ambroža Bajca Lapajneta in pianistke Abigail Richards 13. marca 2013. Zlasti odmeven je bil tudi koncert na kulturni praznik, 8. februarja 2016, ko sta v ljubljanski operni hiši v soorganizaciji SNG Opera in balet Ljubljana ter Glasbene matice Ljubljana nastopila mezzosopranistka Bernarda Fink in pianist Anthony Spiri, med drugim tudi s petimi Škerjančevimi samospevi.

V obravnavanem obdobju so redno na koncertih zazvenela tudi Škerjančeva druga komorna dela. Že v letu 1976 so tako pripravili v okviru Petkovega kulturnega večera Kulturnega centra Velenje koncert, na katerem so nastopili sopranistka Tatjana Kralj s pianistko Jelko Suhadolnik in Triom Lorenz. Koncert je ponudil izbor zgolj skladb Lucijana Marije Škerjanca, ki je bil na koncertnem programu označen kot »velikan med slovenskimi skladatelji«.[30] Poleg samospevov so bili na sporedu še *Dva preludija* za klavir, *Dve lirični melodiji* za čelo in klavir, *Intermezzo romantique* za violino in klavir ter *Maestoso lugubre – Marcia funebre* za klavirski trio. V povezavi s tem koncertom je v arhivu Fundacije Lucijana Marije Škerjanca ohranjeno tudi zanimivo pismo muzikologa Rafaela Ajleca, v katerem Škerjančevi soprogi Olici odgovarja na njeno vabilo, da bi koncert pospremil s priložnostnim besedilom. Ajlec se je moral zaradi okrevanja po operaciji opravičiti, ker žal »Vašega prijaznega in zame častnega povabila« ni mogel sprejeti.[31]

29 Pavel Mihelčič, »Lipovškova na vrhuncu«, *Delo*, 26. junij 1996, 6.
30 »Lucijan Marija Škerjanc: velikan med slovenskimi skladatelji«.
31 Rafael Ajlec Olici Škerjanc, 21. marec 1976, arhiv Fundacije Lucijana Marije Škerjanca.

Škerjančeve skladbe so na svoje koncerte uvrščali tudi nekateri tuji glasbeniki. Na koncertu v okviru ljubljanskega Festivala sta tako 23. avgusta 2001 nastopila italijanska glasbenika, violončelist Franco Maggio Ormezowski in pianistka Barbara Lunetta, ki sta izvedla med drugim *Pet liričnih melodij* za violončelo in klavir L. M. Škerjanca. Isti cikel *Petih liričnih melodij* za violončelo in klavir sta v okviru koncertov iz ciklusa Glasba iz pozabe Glasbene matice Ljubljana predstavila na svojem koncertu 2. decembra 2007 tudi brata, Andrej in Tomaž Petrač. Roman Leskovic je v komentarju k omenjenemu koncertu zapisal: »V melodijah Škerjanc zvočno slika razne podobe istega osnovnega razpoloženja, ki bi lahko šlo v nedogled: sedaj bolj melanholično, >jesensko<, pa navidez impresionistično lebdeče, intenzivno, a lepo salonsko, nostalgično.«[32]

Zanimiv je bil tudi koncert, ki sta ga skupaj pripravila Glasbena matica Ljubljana in Društvo Tartini Quartet 26. maja 2008 v Cekinovem gradu. Na njem so izvedli med drugimi deli priredbo treh od osmih stavkov iz Škerjančeve *Druge suite* za godala v priredbi za kvartet z naslovom *Tri skladbe za godala*. Klavirski trio Ars musica v zasedbi Mojca Menoni Sikur, Martin Sikur in Jerneja Grebenšek je na svojem koncertu v okviru Glasbene matice Ljubljana 20. januarja 2009 v Slovenski filharmoniji oblikoval spored samo slovenskih del, nanj pa med drugim uvrstil tudi Škerjančev klavirski *Trio*.

Godalni kvartet Tartini, ki velja za eno vodilnih slovenskih komornih zasedb v tem obdobju, je v okviru koncertnega abonmaja Premiki in zamiki Festivala Ljubljana 23. marca 2011 nastopil s Škerjančevim *Godalnim kvartetom št. 5*. V kontekstu izvedbe komorne glasbe Rotta in Mahlerja je Škerjančev zadnji kvartet izzvenel kot svojevrsten poklon in dopolnilo izrazni intenzivnosti pozne romantike. V okviru 32. Slovenskih glasbenih dnevov je Godalni kvartet Tartini znova izvedel tudi enega od Škerjančevih kvartetov, in sicer na gostovanju festivala v koprskem frančiškanskem samostanu sv. Ane konec marca 2017. Ob tej priložnosti je prvi violinist kvarteta, Miran Kolbl igral na znamenito Tartinijevo violino.

Če vemo, kako redko pridejo skladbe slovenskih avtorjev na koncertne sporede simfoničnih del, še posebej po njihovi smrti, lahko rečemo, da je bila vendarle razmeroma dokaj pogosta tudi izvedba Škerjančevih simfoničnih oz. orkestralnih del, in to ne le v okviru omenjenih slovesnosti ob praznovanjih skladateljevih obletnic. V okviru Slovenskih glasbenih dnevov so Simfoniki RTV 22. junija 1997 pripravili koncert slovenske glasbe, na katerega so uvrstili tudi Škerjančevo *Peto simfonijo v F-duru* iz leta 1943. Kritik Pavle Mihelčič je v oceni koncerta posebej izpostavil lepoto drugega stavka, pri čemer je vzneseno zapisal: »Spomin je močan, spremljal nas bo tudi v novo tisočletje.«[33]

32 Leskovic, *Glasba iz pozabe*, 5.
33 Pavel Mihelčič, »Prihodnost iz spominov«, *Delo*, 24. junij 1997, 15.

Nekaj je bilo tudi posebnih drugih priložnostnih izvedb Škerjančeve glasbe, ki prav tako pričajo o njeni priljubljenosti in vrednosti. V Festivalski dvorani na Bledu je Orkester Slovenske filharmonije ob kongresu zdravnikov cerebralne paralize leta 2001 pripravil slavnostni koncert, na katerem so izvedli Škerjančevo *Slavnostno uverturo.* Naslednje leto, 22. avgusta 2002, pa je v okviru ljubljanskega Festivala gostoval Komorni orkester Dunajskega koncertnega združenja (Wiener Concert-Verein). Pod vodstvom dirigentke Karen Kamensek so med drugim s harfistko Mojco Zlobko - Vajgl izvedli Škerjančev *Koncert za harfo in orkester* (1954). Izvedbo je posebej pohvalil kritik Pavel Mihelčič, ki je v *Delu* zapisal, »da se je glasba Lucijana Marije Škerjanca zaradi odlične izvedbe izkazala z vso umetniško pregnanco«.[34]

Komorni godalni orkester Slovenske filharmonije je 18. maja 2010 pripravil v Narodni galeriji Večer slovenske glasbe, posvečen leto dni pred tem preminulemu violončelistu Cirilu Škerjancu. Koncert je izzvenel v celoti samo z deli Lucijana Marije Škerjanca. Predstavili so skladateljevo *Drugo* in *Tretjo suito* za godala (1954), sin pokojnega čelista, Igor Škerjanec pa je izvedel *Pet liričnih melodij* za violončelo (1953). V letu 2015 so Slovenski glasbeni dnevi praznovali trideset let delovanja. Ob tej priložnosti je Komorni godalni orkester Slovenske filharmonije na svojem koncertu 15. marca izvedel tudi Škerjančevo *Simfonijo št. 4*, napisano za godala.

PREDSTAVITVE ŠKERJANCA V ZAMEJSTVU IN TUJINI

Več izvedb Škerjančevih del je v obravnavanem obdobju mogoče zaslediti tudi v zamejstvu in tujini. Tudi pri teh predstavitvah prednjačijo izvedbe samospevov in komorne glasbe. Posebno izstopajoč je bil koncert na sejmu glasbe Musicora v Parizu leta 1996, na katerem je med drugim tudi s Škerjančevimi samospevi nastopil basbaritonist Marcos Fink ob spremljavi pianistke Nataše Valant.

Leta 1999 je pianistka Tatjana Ognjanović z izborom Škerjančeve klavirske glasbe nastopila na Norveškem, na konferenci Mednarodnega združenja klavirskih pedagogov. Na koncertu je predstavila program, ki ga je izvedla nato maja 2000 tudi na samostojnem recitalu v Cankarjevem domu v okviru praznovanja stoletnice skladateljevega rojstva. Na sporedu so bile, kot smo že omenili, Škerjančeve *Štiri klavirske skladbe*, pa prvi od sedmih *Nokturnov*, *Druga sonata*, *Dvanajst preludijev* ter dve *Improvizaciji*.

Omenili smo že predavanje Paola Petronija ob skladateljevi stoletnici rojstva, ki so ga 8. januarja 2000 pripravili v okviru tradicionalnih ponedeljkovih večerov Društva slovenskih izobražencev v Trstu. Predavanje je bilo tudi dobro obiskano. Prav tako smo že omenili poseben koncert z naslovom Zveneči obrazi Slovenije

34 Pavel Mihelčič, »Zgledno s Škerjancem«, *Delo*, 24. avgust 2002, 5.

(Klingende Gesichter Sloweniens), ki so ga pripravili v Münchnu. Dogodek je bil posvečen počastitvi obletnic Prešerna in Škerjanca. Prireditev je organizirala slovenska pianistka Marina Horak skupaj s slovenskim Ministrstvom za kulturo in pod okriljem münchenskega Referata za kulturo v kulturnem centru Mohr-Villa, 9. decembra 2000. Na koncertu je pianistka Tatjana Ognjanovič izvedla Škerjančeve *Štiri klavirske skladbe*, *Deset skladb za mladino* in *Dvanajst preludijev.* Poleg nje sta nastopili sopranistka Irena Baar in pianistka Nataša Valant z izborom skladateljevih samospevov. Poseben pečat je dogodku dodala recitacija pesmi in pisem Franceta Prešerna pred koncertom.

Zanimiv spominski večer so v soorganizaciji s Fundacijo Lucijana Marije Škerjanca pripravili na Reki 24. novembra 2011 v zamejskem Slovenskem domu KPD Bazovica. Na večeru je nastopila Tatjana Kralj, ki je predstavila delovanje Fundacije in prizadevanja za ohranjanje spomina na skladatelja Škerjanca. Posebna pozornost je bila posvečena tudi spominu petletnice smrti sopranistke Irene Baar, skladateljeve pranečakinje in ene od ustanoviteljic Fundacije.

Tržaška Glasbena matica je ob sodelovanju s Fundacijo Lucijana Marije Škerjanca pripravila poseben koncert 10. februarja 2012. Na njem so nastopili gojenci Glasbene matice, ki so med drugim izvedli Škerjančevo *Arietto na G struni* za violino (Vera Sturman, violina; Claudia Sedmach, klavir) ter *Adagio v septimah* in *Nokturno v sekstah* za klavir (Rachele Valeri).

PODELITEV ŠKERJANČEVIH NAGRAD, PRIZNANJ IN DIPLOM

Posebno izstopajoč prispevek k obujanju spomina na Lucijana Marijo Škerjanca pomenijo tudi vsakoletne podelitve Škerjančevih nagrad, priznanj in diplom Srednje glasbene in baletne šole oz. Konservatorija za glasbo in balet v Ljubljani. Nagrade namenjajo že vse od leta 1995 izjemnim uspehom dijakov, profesorjev in različnih zunanjih sodelavcev pri uveljavitvi šole v letu pred tem. Nagrade podeljujejo na posebni prireditvi, ki jo pripravijo v neposredni bližini Prešernovega dne. Ob tej priložnosti vedno izvedejo tudi kakšno od del skladatelja Škerjanca, po katerem se priznanja imenujejo. Med nagrajenci so se v preteklih desetletjih zvrstila številna pozneje najbolj znana imena iz glasbenega oz. kulturnega življenja, prav tako pa je na priložnostnih koncertih zazvenela cela vrsta Škerjančevih skladb. Tradicionalna prireditev je postala tako pomembna ne le za promocijo dijakov, ki se uveljavljajo v svetu glasbe, ampak ne nazadnje tudi za utrditev posebnega mesta Škerjanca v slovenski splošni kulturni zavesti.[35]

Nekakšen preludij k tej tradiciji je pomenil že spominski koncert na Srednji glasbeni in baletni šoli 23. februarja 1993, pripravljen ob 20. obletnici Škerjančeve smrti.

35 Prim. Stefanija in Zorko, *Med ljubeznijo in poklicem*.

Na njem so s samo Škerjančevimi skladbami nastopili nekateri pozneje priznani glasbeniki, tako Francka Šenk, Maja Fürst, Maša Poljanec, Andraž Hauptman, Marko Hribernik idr.

Med koncerti, ki so se ob podelitvi priznanj zvrstili v poznejših letih, velja omeniti nekatere posebej izstopajoče izvedbe Škerjančevih del. Tako so 4. februarja 1999 v tem okviru predstavili Škerjančevo *»V onom černom lese«, ciaccono na narodno temo* za godalni orkester. Naslednje leto, 4. februarja 2000, so ob Škerjančevem jubileju izvedli njegov *Concertino* za klavir in godala ter dva soneta iz *Sonetnega venca.* Na prireditvi 5. februarja 2002 je zazvenel Škerjančev *Koncert za fagot, harfo in godala.* Na koncertu 6. februarja 2008 so med drugim predstavili štiri od sedmih Škerjančevih orkestrskih pesnitev z naslovom *Gazele.* Ob 110. obletnici skladateljevega rojstva je na prireditvi 5. februarja 2010 s *Concertinom za flavto in orkester* nastopila flavtistka Eva Nina Kozmus ob spremljavi orkestra, ki ga je vodil Tomaž Habe. Kot smo že omenili, je na šoli to leto še posebej slovesno izzvenelo v znamenju Škerjanca, saj so v novi stavbi na skladateljev rojstni dan poimenovali po njem veliko koncertno dvorano Konservatorija, ob tej priložnosti pa pripravili tudi priložnostni koncert njegovih skladb.

Na slavnostnem koncertu v dvorani Slovenske filharmonije 4. februarja 2011 je simfonični orkester Konservatorija pod vodstvom Tomaža Habeta zaigral Škerjančevo *Slavnostno uverturo*, naslednjega leta pa Škerjančev *Notturno* za veliki orkester. Med posebno izstopajočimi izvedbami velja omeniti tudi koncert s podelitvijo priznanj 4. februarja 2016, na katerem je simfonični orkester šole pod vodstvom Slavena Kulenovića s solistko Ivano Percan Kodarin izvedel Škerjančev *Intermezzo romantique* za violino in orkester.

Čeprav v našem pregledu ni mogoče povsem celovito in podrobneje predstaviti vseh koncertov, snemanj, notnih in zvočnih izdaj, tonskih posnetkov, predavanj, razmišljanj, tudi številnih omemb v strokovni in poljudni literaturi, različnih diplomskih in seminarskih nalog, pa ne nazadnje številnih drugih in drugačnih predstavitev Škerjančevega dela v desetletjih po njegovi smrti, nam že pričujoč prelet ponuja vpogled v široko paleto raznovrstnih prispevkov, ki pričajo o stalnem in neusahljivem zanimanju za skladateljev glasbeni opus in njegov pomen. Četudi je v določeni meri sicer morda mogoče zaznati določena nihanja v obsegu in intenzivnosti soočanja s Škerjančevim delom, pa nam vendarle analiza dogajanja potrjuje, da njegova glasba vsekakor tudi v obdobju, ko je zbledel neposreden vpliv skladateljeve osebnosti, vztraja na koncertnih odrih in v snemalnih studiih ter da se spomin nanjo v celoti ohranja v živi glasbeni zavesti. Prav to pa predstavlja ob vseh estetskih in poetoloških premenah in zasukih zadnjih desetletij verjetno najbolj trden dokaz tudi posebne skladateljeve ustvarjalne potence, njegove posebne kompozicijske spretnosti in domišljenosti ter ne nazadnje muzikalne prepričljivosti njegove glasbe.

BIBLIOGRAFIJA

Cvetko, Dragotin. *Slovenska glasba v evropskem prostoru*. Ljubljana: Slovenska matica, 1991.

Klemenčič, Ivan. *Slovenski glasbeni ekspresionizem*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1988.

Koter, Darja. *Slovenska glasba, 1918–1991*. Ljubljana: Študentska založba, 2012.

Kralj, Tatjana, ur. *Stoletnica rojstva L. M. Škerjanca*. Ljubljana: Fundacija Lucijana Marije Škerjanca, ustanova za ohranjanje umetniške dediščine, 2000.

Leskovic, Roman. *Glasba iz pozabe: 5. koncert v ciklu Glasbene matice Ljubljana*. Ljubljana, Slovenska filharmonija, 2. december 2007. Koncertni list. Arhiv Fundacije Lucijana Marije Škerjanca.

Leskovic, Roman. *Godalni kvartet Tartini: v počastitev 100. obletnice rojstva Lucijana Marije Škerjanca*. Ljubljana, Cekinov grad, 7. november 2000. Koncertni list. Arhiv Fundacije Lucijana Marije Škerjanca.

»Lucijan Marija Škerjanc: velikan med slovenskimi skladatelji; koncert v okviru Petkovega kulturnega večera«. Velenje, Kulturni center in kulturna skupnost Velenje, 9. april 1976. Koncertni list. Arhiv Fundacije Lucijana Marije Škerjanca.

O'Loughlin, Niall. *Novejša glasba v Sloveniji*. Ljubljana: Slovenska matica, 2000.

O'Loughlin, Niall. »Slovenian Music in Its Central European Context: The 20th-Century Experience«. *Muzikološki zbornik* 40, št. 1–2 (2004): 267–276. https://doi.org/10.4312/mz.40.1-2.267-276.

Petronio, Paolo. »Ob stoletnici rojstva Lucijana Marije Škerjanca«. 17. december 2000. Arhiv Fundacije Lucijana Marije Škerjanca.

Pompe, Gregor. *Skice za zgodovino slovenske glasbe 20. stoletja*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2019. https://doi.org/10.4312/9789610601623.

Pompe, Gregor. *Zgodovina glasbe na Slovenskem*. Zv. 4, *Glasba na Slovenskem med letoma 1918 in 2018*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete in Založba ZRC, 2019.

Rijavec, Andrej. *Slovenska glasbena dela*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1979.

Stefanija, Leon, in Suzana Zorko, ur. *Med ljubeznijo in poklicem: sto let Konservatorija za glasbo in balet Ljubljana*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2020.

Šavli, Peter. *Koncert za harfo in klavir.* Koncertni atelje Društva slovenskih skladateljev, 16. maj 2013. Koncertni list. Arhiv Fundacije Lucijana Marije Škerjanca.

Summary

RECEPTION OF LUCIJAN MARIJA ŠKERJANC'S MUSIC AS REFLECTED IN CONCERT LIFE AFTER HIS DEATH

Lucijan Marija Škerjanc (1900–1973) is considered one of the greatest Slovenian musicians of the mid-twentieth century. This is confirmed by the large quantity of his works, the quality of which was emphasized by his contemporaries in critical assessments and professional records. Today he also occupies a special place in historiographical retrospectives that evaluate and assess the period in which he worked.

Examining the revival of Škerjanc's compositional legacy in the period after his death shows how important external stimuli were in reviving his memory. As with many other composers, his posthumous reception was marked by anniversaries that triggered reflections on the revival of forgotten works. On the other hand, the idea of the well-thought-out design of the Lucijan Marija Škerjanc Foundation proved to be extremely important.

The foundation was established shortly before the centenary of the composer's birth. The main initiators were Škerjanc's relatives and several prominent Slovenian musicians, who included the composer's niece, the opera singer Tatjana Kralj, who developed the idea together with her daughter, the equally renowned singer Irena Baar. The need to set up a foundation was fuelled by a feeling that Škerjanc's works were being pushed aside and overlooked, which is why Tatjana Kralj even speaks of "Škerjanc's silence". The main aims of the foundation were the publication of Škerjanc's unpublished works and the organization of concerts and charity events. The publication of a monograph on the composer containing a biography and a bibliography of his compositions was another notable success for the foundation.

The celebration of the composer's hundredth birthday was the highlight of the commemoration of Škerjanc. A whole series of events were held to mark the occasion — in particular, concerts with some of the most prominent performers in the most prestigious concert venues. A large number of events were also held in the anniversary year 2010.

In the archive of the Lucijan Marija Škerjanc Foundation we find a variety of materials, concert lists, concert announcements, concert commentaries, programmes and clippings from newspapers and magazines containing reviews and ratings of performances. The material enables us to trace Škerjanc's continuous presence on the concert stage even after his death. Among the works performed, Škerjanc's songs undoubtedly stand out, being characterized by musical boldness and refined emotions. Škerjanc's piano compositions, works for cello and string quartets were also regularly performed. Even performances of Škerjanc's larger symphonic and combined vocal and instrumental compositions were relatively frequent. Also several performances of Škerjanc's works in other countries can be traced. A particularly interesting contribution to reviving the memory of Lucijan Marija Škerjanc is the annual awarding of Škerjanc prizes by the Conservatory of Music in Ljubljana. A large concert hall in the new building of the conservatory was also named after the composer.

The abundance of events testifies to the constant interest in the composer's musical work. Although there are fluctuations in the extent and intensity of engagement with Škerjanc's work, the analysis confirms that his music continues to be heard on concert stages and in recording studios, and that the memory of it is preserved in the living musical consciousness. At all events, this is solid proof of the composer's special creative potential, his compositional skill and imagination, and not least of the musical persuasiveness of his music.